

О Пасхи са антијудејским тоновима или Климент Александријски, који у својим делима нема изразитог антијудаизма, али је у стању да напише дело *Прошив Јудеја* за јерусалимску заједницу). Све у свему, предлаже се одустајање од концепта „разлаза путева“ јер је један такав концепт историјски немогуће подржати. Тако, уместо метафоре дрвета са једним стаблом и две гране, која се употребљава да илуструје однос Јевреја и хришћана у другом веку, аутор предлаже метафору бујног жбуна који има једно стабло, али веома велики број грана и гранчица, које се међусобно прожимају, заклањају, потиру, срastaју. Неке гране

су одсечене, неке увенуле, неке другима блокирају извор светлости. Међутим, и поред свега тога, све оне се нападају из истог извора и све теже једном извору светлости који им даје живот.

Књига проф. Никласа је пример херменеутички профилисаног и методолошки прецизног приступа изворним текстовима. Она представља значајан допринос теми односа хришћанства и јудејства у антици, доводи у питања стереотипна уопштавања и маркира нове путеве којима би истраживање ове теме могло да се креће.

Предрај Драгушиновић

Rüdiger Safranski, *Zeit: Was sie mit uns macht und was wir aus ihr machen*

Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, 2015
272 S. ; 21,1 cm
ISBN 978-3-446-23653-0

Ридигер Сафрански, *Време. Шта оно са нама чини и шта ми од њега чинимо*

Профилисани философ Ридигер Сафрански, рођен 1945, вишеструким је ловорикама овенчан и на више од 20 језика превођен. Између осталог, аутор је есеја о Гетеу, Шилеру, Шопенхауеру, Е. Т. А. Хофману, Ничеу, Хајдегеру, као и о базичним темама као што су ро-

мантика, зло и истина. Сафрански иде у ред реномираних *public intellectual*, који културно-социјалном дискурсу у Немачкој даје свој доминантни печат. Овога пута се он подухватио сложеног аналитичког задатка, да одговори на питање – шта је то време? Два цитата су, ка-

да је реч о времену, вазда радо при руци. Један потиче од Августина, који пише да се увек зна шта је време. Само када се неко упита шта је оно, онда се не може објаснити. Друго потиче од Хуга фон Хофманстала који је августиновски парадокс уткао у текст једне од протагонисткиња опере „Кавалер ружа“ Рихарда Штрауса. „Чудесна ствар“, каже Маршалин. „Када се животиња, оно није ништа. Али онда, одједном, само се оно осећа.“ Сафрански цитира оба топоса већ на првој страници своје књиге о времену. Можда управо због тога што општа места, као и у већини случајева, говоре истину. Време је заиста чудесна ствар или, боље речено, и није никаква ствар.

Када га осећамо, односно „фиксирамо“, онда смо већ учинили нешто погрешно. Онда се досађујемо, јер нам недостају догађаји који чине време пролазним. И часовници не „мере“ време, већ производе догађаје, као што је механичко откуцавање, или у дигиталној варијанти, смену цифара. То што ми време осећамо, лежи у основи у нама. Сафрански, Хајдегеров биограф, то формулише у духу Хајдегеровог капиталног дела *Sein und Zeit*: „ми сами време чинимо временом у структури бриге“ или, мање хајдегеровски формулисано: ми смо најчешће упослени будућношћу, оним што „још није“. Време подстиче у нама интенционалну напетост, вели Сафрански.

Али када је време у нама самима, тада свако од нас живи „своје време“. Биологија познаје заиста „унутарњи часовник“, који наш дневни ритам извесно време држи независним од спољашњих утицаја. Сходно теорији релативности имају и ствари/предмети „своје време“, уколико се различитом брзином крећу. И у нашем

опажању се догађају зачуђујући феномени. Тако наша свест реагује са извесним задоцњењем на утиске. Оно што ми савременошћу зовемо креће се у опажајном распону од три секунде.

Сафрански се приближава времену кроз такозване „временске феномене“, односно друштвене последице времена. На пример, истовремено опажање догађаја широм света, који, вели аутор, надрастају наше могућности, јер надилазе наш локални радијус деловања и истовременост збивања, хомогенизује простор нашег доживљаја, као и то што мноштво догађања ствара, на крају, осећај досаде.

Једна даља „тема-времена“ је финансијско-кредитна привреда и спекулација на берзи. „Будућ-

ност је већ сада употребљена и прокоцкана“, пише Сафрански, као што је то случај код „задужења државе и еколошких катастрофа“. Опште убрзање води, парадоксално, на сужење на данас, уместо бриге за сутра.

Време „делује“, иако није актер. Оно је медијум кроз који се све ствари збивају, али не и снага коју оно чини.

Сафрански нуди читав ватромет идеја о времену, цитата и парафраза у коме дефиљује читав кабинет мислилаца и књижевника, дијахроно, унакрст, све до проблематичне садашњости, у десет поглавља. Позиције експерта

за дубоке димензије, Хајдегера, и прерано умрлог Улриха Бека, Шопенхауера, Томаса Мана, Паскала, Кјекегарда, Бекета (Владимир и Естрагон), да споменемо само неке из те фасцинирајуће поворке у лавиринту егзететике појма времена у бесконачности. Драгоцен есеј о *conditio humana* који са једне стране нуди импозантну панораму овог загонетног појма, а са друге нас подстиче, кроз дијалектичку напетост између пролазности и постојаности, да не допустимо времену да оно нешто од нас чини, већ ми од њега.

Зоран Андрић

Konstantinos Nikolakopoulos, *Das Neue Testament in der Orthodoxen Kirche: Grundlegende Fragen einer Einführung in das Neue Testament*

Münster : LIT, 2012
320 S. ; 23 cm
ISBN 978-3643108692

Константин Николакопулос, *Нови Завет у Православној Цркви. Основна питања увода у Нови Завет*

Већ више од 20 година постоји у Минхену аутономни студијски фах православног богословља – „Studiengang für Orthodoxe Theologie“ – на Ludwig-Maximilians-Universität(у) у Минхену, те са разлогом не може више бити речи о егзотичном „фаху мимоза“, већ по аналогији са римокатоличким

и евангелистичким теолошким фаховима и факултетима, о утврђеној аутохтоној академској теолошкој дисциплини коју карактеришу специфичности православног богословског предања. И мимо интензивног и разуђеног превођења богословске литературе, махом са изворних језика православних спи-